

УДК 336.71

Чернюк Д.С.

аспірант

Інституту економіки та прогнозування
Національної академії наук України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Стаття присвячена систематизації різноманітних підходів щодо тлумачення основних понять світового ринку банківських послуг. Виявлено специфічні особливості поняття «банківська послуга» й відмінності сутності понять «банківська послуга», «банківський продукт» та «банківська операція». Систематизовано сучасну класифікацію банківських послуг.

Ключові слова: банківська послуга, банківський продукт, банківська операція, світовий ринок банківських послуг, класифікація банківських послуг.

Чернюк Д.С. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ МИРОВОГО РЫНКА БАНКОВСКИХ УСЛУГ

Статья посвящена систематизации разнообразных подходов относительно толкования основных понятий мирового рынка банковских услуг. Выявлены специфические особенности понятия «банковская услуга» и отличия сущности понятий «банковская услуга», «банковский продукт» и «банковская операция». Систематизирована современная классификация банковских услуг.

Ключевые слова: банковская услуга, банковский продукт, банковская операция, мировой рынок банковских услуг, классификация банковских услуг.

Cherniuk D.S. CONCEPTUAL FUNDAMENTALS OF GLOBAL BANKING SERVICES MARKET FUNCTIONING

The article deals with a systematization of different approaches to interpretation of the main terms of global banking services market. The author described specific features of banking services, defined differences by definition of terms banking service, product and operation. Modern classification of banking services are systematized.

Keywords: banking service, banking product, banking operation, global banking services market, banking services classification.

Постановка проблеми. Світовий ринок банківських послуг є однією із важливих і невід'ємних складових сучасної глобалізованої економіки. Зростає науковий інтерес до різних аспектів міжнародної діяльності банків, методів управління та регулювання в контексті забезпечення глобальної стабільності фінансових систем. Умови зростаючої конкуренції і комерціалізації діяльності диктують необхідність реорганізації банківських структур, розробки гнучких ринкових стратегій, розвитку нових сегментів світового ринку банківських послуг та методів обслуговування.

Найбільш поширеною точкою зору у працях відомих іноземних та вітчизняних вчених-економістів є розгляд світового ринку банківських послуг: по-перше, як специфічної сфери міжнародних економічних відносин та складової світового фінансового ринку; по-друге, як сукупності національних ринків банківських послуг та ринків банківських послуг окремих інтеграційних угруповань.

Огляд наукових публікацій з проблем функціонування світового ринку банківських послуг дозволив виявити множинність тлумачень поняття «банківська послуга», що потребує комплексного аналізу й систематизації відповідних концептуальних підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних економістів найбільше уваги дослідженню поняття «банківська послуга» приділено в працях О.Д. Вовчака, О.В. Дзюблюка, Є.Ф. Жукова, І.Б. Заверухи, Ю.Д. Качаєва, Ю.І. Коробова, В.С. Стельмаха та інших. Дослідженням ринку банківських послуг присвятили праці відомі іноземні економісти, зокрема: С. Валдес, К. Гавальда, К. Барлтрон, Р. Джозлін, В. Заутер, Ф. Котлер, Ж. Ламбен, Ж. Матук, А. Муліно, С. Пауль, П. Роуз, Дж. Стенлейк, Дж. Сондерс, Ж. Стуфле та інші. Як вітчизняні, так і зарубіжні вчені великого значення надають визначенню основних термінів та понять, що використовуються у міжнародній банківській діяльності.

Поняття «банківська послуга» є досить поширеним у науково-методичній та економічній літературі й нормативно-законодавчих актах, що зумовлює багатогранність підходів до його визначення.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у проведенні ґрунтовного аналізу та систематизації підходів до тлумачення сутності поняття «банківська послуга», узагальненні сучасних класифікацій банківських послуг з метою відображення адекватної сутності досліджуваного поняття у трансформаційних процесах функціонування світового ринку банківських послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зарубіжні вчені під поняттям «банківська послуга» розуміють усі види операцій та угод, які здійснюються банками, тобто, банківські операції розглядаються як різновид банківських послуг. Зокрема, американський економіст П. Роуз вважає, що банк – це фірма, яка надає фінансові послуги, котрі здійснюються професійними кредитними установами [1, с. 7]. При цьому до банківських послуг він відносить такі види банківської діяльності як управління грошовими ресурсами, споживчий кредит, управління потоками готівки, лізинг та продаж пенсійних планів. Головною ознакою банківської послуги, на думку П. Роуза, є її зручність та зв'язок з переміщенням різної фінансової інформації, в той час як банківські операції тим або іншим чином ототожнюються із різноманітними формами переміщення грошових коштів [2, с. 2-11]. Французький вчений Ж. Матук зазначає, що банківська послуга є задоволенням фінансового попиту клієнтів з урахуванням фінансових можливостей банку [3, с. 296]. Економіко-юридичні аспекти банківських послуг у контексті сучасної діяльності банків Франції досліджували К. Гавальда та Ж. Стуфле. Вони наголошують, що приймання вкладів і розподіл кредитів залишаються ядром банківської діяльності, проте зараз вона збагатилася

різноманітними послугами, винагорода за надання яких забезпечується постійно зростаючою частиною їх ресурсів [4, с. 465-469]. Банківськими послугами можна вважати також дії банку, які супроводжуються його основними функціями і направлені на зростання прибутковості діяльності банку [5, с. 101].

У російській економічній літературі поняття «банківська послуга» визначається, з одного боку, як масова операція, а з іншого, – як проведення банківських операцій за дорученням клієнта і на користь останнього за визначену плату [6, с. 24]. О.М. Іванов розглядає банківські послуги як комплексну діяльність банку, спрямовану на створення оптимальних умов для залучення тимчасово вільних ресурсів і задоволення потреб клієнтів при проведенні банківських операцій та отримання прибутку [7, с. 59]. Також банківська послуга являє собою надані клієнтам технічні, технологічні, фінансові, інтелектуальні та професійні види діяльності банку, котрі супроводжують та оптимізують проведення банківських операцій [1, с. 7]. О.І. Лаврушин розглядає банківські операції як прояв банківських функцій на практиці, а банківські послуги – як одну або декілька операцій банку, що задовольняють певні потреби клієнта і проведення банківських операцій за дорученням останнього за визначену плату. Є.Ф. Жуков зараховує банківські операції (факторингові, лізингові, форфейтингові та трастові) до фінансових послуг банків. Є.Б. Ширинська відносить консультативні послуги банків до позабалансових операцій, оскільки їх надання не призводить до росту активів та пасивів, а оплата являє собою комісійну винагороду [1, с. 6].

Протягом останнього часу спостерігається поживлення інтересу багатьох українських учених-економістів до даного питання. Так, Н.М. Перепечай під поняттям «банківська послуга» розуміє результат комплексної діяльності банку (технологічної, інтелектуальної, фінансової та ін.), який становить економічні блага для задоволення певних потреб людини при проведенні банківських операцій. Специфіка банківської послуги полягає у тому, що потреба клієнта є первинною, а надання послуги може виконуватися без участі клієнта за допомогою певних банківських технологій з дотриманням стандартів у межах діючого законодавства [8, с. 6]. О.В. Дзюблюк визначає банківську послугу як кінцевий результат діяльності банку, спрямований на оптимальне забезпечення потреб клієнтів й отримання прибутку банком. Фактично банківська послуга є формою вираження взаємин між клієнтом і банком, що представлена комплексом банківських операцій [9, с. 574]. Банківські послуги можуть бути визначені як сукупність різноманітних форм мобілізації й використання фондів фінансових ресурсів для здійснення кредитних, інвестиційних, депозитних та інших операцій, для фінансового забезпечення процесу виробництва, виконаних робіт і надання послуг, які здійснюються переважно на платній основі та мають відмінні риси свого функціонування [10, с. 150]. В.П. Хомаківська вважає, що банківські послуги є відмінними від активних та пасивних операцій видами діяльності банків, надання яких здійснюється в процесі виконання цих операцій [11, с. 124].

Міжнародні організації, такі як ОЕСР, ЮНКТАД, ООН, МВФ та СОТ, котрі здійснюють класифікацію видів економічної діяльності, включають поняття «банківська послуга» у поняття «фінансова послуга». Тобто правомірно стверджувати, що банківські послуги є складовим елементом фінансових послуг,

так само як банківська діяльність є складовою фінансової діяльності, адже останнє поняття є ширшим за своїм змістом [12, с. 21].

На зазначене співвідношення понять «банківська послуга» та «фінансова послуга» посилається також І.А. Безклубий. На його думку, у широкому розумінні надання банківських послуг є професійною діяльністю банківської установи, спрямованою на задоволення потреб споживачів із метою отримання прибутку. У вузькому розумінні банківська послуга є комплексом правомірних дій банку щодо фінансових активів, у процесі котрих задовольняються вимоги споживача. Автор звертає увагу на те, що банк та його потенційний клієнт можуть досягти певного економічного результату, що передбачається при наданні послуги, лише за умови укладення відповідного банківського договору, який виступає необхідною частиною юридичного оформлення банківської послуги [13, с. 51-65].

В цілому в економічній літературі наявність різних думок та відсутність єдиного визначення поняття «банківська послуга» часто призводить до плутанини, в результаті чого банківські послуги можуть ототожнюватися з банківськими операціями. Зазвичай банківські послуги розглядаються як різновид банківських операцій і всі банківські операції представляють весь спектр банківських послуг [2, с. 2-11]. Однак основна відмінність банківських операцій від банківських послуг полягає в тому, що операції здійснюються у грошовій формі, відображають грошові потоки у різних фазах відтворення, що проходять безпосередньо через банки, тобто це дії банку, пов'язані із рухом грошових коштів, а послуги – це діяльність банку, що направлена на супроводження та оптимальне виконання банківських операцій [1, с. 7].

Крім цього, у сучасній економічній літературі та банківській практиці, як вітчизняній, так і міжнародній, досить поширеним є поняття «банківського продукту», яке вживається у поєднанні із банківською послугою. Французький економіст, професор С. де Куссерг вважає, що сучасні можливості банків по наданню банківських послуг дають підстави говорити про банківську індустрію, а значить і про наявність банківських продуктів. Так, Т.Д. Косова та О.Р. Циганов розглядають банківську послугу як одну із форм банківського продукту, що виражається активними та пасивними операціями, при цьому комісійно-посередницькі операції не створюють банківських послуг. Іншими словами, послуги – це кінцевий результат, тобто готовий продукт банку, а операції – це його виробничий процес [14, с. 7]. На думку О.М. Іванова, банківський продукт являє собою взаємопов'язаність послуг та операцій банку [1, с. 8]. М.Р. Каджаєва розуміє під банківським продуктом розроблену та сформовану пропозицію банку клієнту визначеної банківської операції чи послуги з наданням відповідних даних процедури документів. При цьому прийняття і реалізація такої пропозиції припускає досягнення взаємовигідних результатів [15, с. 14]. Банківський продукт також можна розуміти як форму представлення банківської послуги на ринку, він може мати комплексний характер і бути формою вираження кількох послуг (наприклад, користувач пластикової картки поряд із розрахунковими послугами може отримувати в процесі її застосування й інші види послуг – кредитні, депозитні [16, с. 16].

Таким чином, поняття «банківський продукт» тим або іншим чином виражається через поняття

тя «банківська послуга» та «банківська операція». Тому, незважаючи на тісний взаємозв'язок даних понять, варто чітко визначити існуючі відмінності у їхньому тлумаченні, що обумовлено специфікою їх формування та надання клієнтам (табл.).

Таблиця
Відмінність та взаємозв'язок понять
«банківська послуга», «банківський продукт»
та «банківська операція»

Поняття	Тлумачення
Банківська послуга	<ul style="list-style-type: none"> – різновид банківських операцій; – види діяльності банку, що направлені на супроводження та оптимальне виконання банківських операцій; – одна із форм банківського продукту, що виражається активними та пасивними операціями; – кінцевий результат діяльності банку.
Банківська операція	<ul style="list-style-type: none"> – прояв банківських функцій на практиці; – представляє весь спектр банківських послуг; – здійснюється у грошовій формі, відображає грошові потоки у різних фазах відтворення, що проходять безпосередньо через банки; – виробничий процес діяльності банку.
Банківський продукт	<ul style="list-style-type: none"> – комплекс взаємопов'язаних послуг та операцій банку, направлений на задоволення потреб клієнтів в окремих видах банківської діяльності; – форма представлення банківської послуги на ринку; – кінцевий результат діяльності банку.

Джерело: складено автором

Більш конкретно сутність банківської послуги можна розкрити завдяки аналізу її характеристик. Поряд з характеристиками, що притаманні всім видам послуг, банківські послуги мають свої специфічні особливості, зокрема:

- не мають конкретної товарної форми, тобто є абстрактними [14, с. 6];
- абстрактні банківські послуги набувають реальних рис через майнові договірні відносини;
  - час надання та споживання банківської послуги здебільшого збігається [16, с. 16];
  - надання банківських послуг пов'язане із використанням грошей в різних формах (готівковій, бухгалтерських записів або платіжно-розрахункових документів);
    - купівля-продаж більшості банківських послуг характеризується тривалістю в часі – як правило, угода не обмежується одноразовим актом, а встановлюються більш чи менш тривалі відносини клієнта з банком;
      - банківські послуги охоплюють активні і пасивні операції банків [14, с. 6];
      - при наданні послуг діяльність банків спрямована на вчинення юридичних і фактичних дій, які безпосередньо не породжують, або зовсім не повинні завершуватися матеріальними наслідками у традиційному розумінні [17, с. 336];
      - для надання банківських послуг банкам не потрібні додаткові ресурси [11, с. 78];
      - найбільшу частину доходів від надання послуг банки одержують у вигляді комісії [18, с. 39-51]. Комісійні доходи обчислюються пропорційно сумі активу чи зобов'язання незалежно від часу, або є фіксованими [14, с. 10];
      - банківські послуги не є лише монополією банку, їх можуть надавати й парабанківські установи (наприклад, кредитна спілка також може надавати послуги, пов'язані із кредитуванням) [9, с. 575];

– надання банківських послуг є надзвичайно дохідним, майже безризиковим видом діяльності [11, с. 78].

Всі зазначені специфічні властивості банківської послуги вимагають від споживачів досить високої економічної культури, викликають необхідність роз'яснення суті послуги клієнту, посилюють значення такого чинника, як довіра клієнтів. Адже клієнт, довіряючи банку свої гроші, укладає угоду, перебіг якої для нього з самого початку є неконтрольованим. Як наслідок, невідчутний характер банківської послуги як би подовжується: це невідчутні дії з невідчутними активами [9, с. 575].

У науковій літературі класифікація банківських послуг здійснюється з урахуванням різних ознак, узагальнення яких зводиться до наступного:

- 1) залежно від руху матеріального продукту [14, с. 10-11]: послуги, що пов'язані з рухом матеріального продукту (розрахунково-касове обслуговування), та послуги, що не пов'язані з рухом матеріального продукту (консультаційні та ін.);
- 2) залежно від суб'єктів одержання послуг [9, с. 576]: послуги юридичним особам, послуги фізичним особам та послуги державним органам;
- 3) залежно від відображення послуги у балансі [14, с. 11]: балансові (кредитні, інвестиційні, валютні) та позабалансові (гарантії, поручительства, консультації);
- 4) залежно від плати за надання послуг [15, с. 14; 17, с. 336]: платні та безоплатні;
- 5) залежно від можливості обліку платних послуг і можливості визначення розміру плати: послуги, розміри яких підлягають обліку (розрахунково-касові, кредитні, валютні), послуги, аналоги яких є у відповідних тарифах (консультаційні) та послуги, вартість яких не може бути встановлена об'єктивно (як правило, надаються банками в пакеті із платними товарними послугами);
- 6) залежно від необхідності отримання ліцензії на надання послуг: ліцензовані банківські послуги (надання яких потребує ліцензії Національного банку, зокрема: касове обслуговування клієнтів, інкасація та перевезення грошових цінностей, ведення рахунків клієнтів, залучення депозитів юридичних і фізичних осіб тощо) та неліцензовані банківські послуги;
- 7) залежно від ступеня ризику: чисті послуги, що не несуть будь-якого ризику для активів банку, крім ризику операційних помилок (здійснення розрахунків за власні кошти клієнтів, інкасові послуги, інкасація готівки тощо); сурогатні послуги – послуги, кінцевий результат від здійснення яких може вплинути на активи банку (гарантії, непокриті чеки, аваль і акцепт векселів, підтверджені акредитиви тощо);
- 8) залежно від способу отримання доходу: комісійні – послуги, за надання яких банк стягує з клієнта плату у вигляді комісії, а сам не сплачує ніяких комісій при їх наданні (збереження цінностей у власному депозитарії, ведення реєстрів власників цінних паперів, емітованих клієнтами за їх дорученням тощо); гонорарні – послуги, за надання яких банк одержує від клієнтів обумовлену наперед плату (лізинг, трастові, консультативні та інші подібні послуги); спредові – послуги, чисті доходи від яких формуються як різниця між комісією, одержаною від клієнта, та комісією, сплаченою при організації конкретної послуги (видача готівки клієнтам за рахунок купленої в інших банках або Центробанку);
- 9) залежно від відповідності специфіці банківської діяльності: традиційні (специфічні) послуги та нетрадиційні (неспецифічні) послуги [19, с. 90].

Найбільш вживаною, на нашу думку, є класифікація та розгляд банківських послуг за останньою ознакою, тому розглянемо їх більш детально. Так, традиційними банківськими послугами є всі ті послуги, що випливають зі специфіки діяльності банку як особливого підприємства. До них належать послуги, що пов'язані із традиційними банківськими операціями (деPOSITними, кредитними та розрахунково-касовими). Крім традиційних комерційних банків можуть використовувати і нетрадиційні послуги, що дає змогу розширити клієнтуру, збільшити обсяг прибутку і диверсифікувати ризики. Розвитку нетрадиційних банківських послуг сприяють висока кваліфікація банківських працівників, спорідненість процедур обслуговування, спеціальна оснащення банківських приміщень та ряд інших умов. Нетрадиційні послуги широко використовуються у розвинутих країнах світу, в той час як в Україні вони перебувають в стадії свого розвитку, їх надає невелика кількість комерційних банків і в дуже незначних обсягах [20, с. 52-85]. До цього виду послуг належать [9, с. 574-598; 14, с. 228; 21, с. 47]: посередницькі, консультаційні, інформаційні, гарантійні, трастові, лізингові послуги, послуги поручительства, факторингу, форфейтингу, зберігання цінностей, представлення клієнтських інтересів у судових органах, послуги інтернет-банкінгу тощо.

Варто також зазначити, що банківські послуги відрізняються від традиційних форм банківського обслуговування. Якщо кредитування або інвестування економіки збагачується за рахунок внутрішнього змісту, застосування нових більш досконалих форм того чи іншого виду банківської діяльності, то банківські послуги належать до інноваційних банківських продуктів. Вони виникають відповідно до вимог ринку і можуть поєднувати як існуючі банківські операції, так і бути принципово новими.

Найбільш повний та поширений перелік банківських послуг, що використовується у міжнародній торгівельній практиці, був складений і представлений СОТ у 1995 році у тексті Генеральної угоди з торгівлі послугами (ГАТС). Згідно з ГАТС, до складу банківських послуг належать [22, с. 26-27]:

- послуги з прийняття депозитів та інших вкладів від населення;
- послуги з надання кредитів, включаючи споживчий кредит, іпотечний кредит, факторинг та фінансування комерційних операцій;
- фінансовий лізинг;
- послуги оплати та переказу коштів, включаючи кредитні, чебетові та платіжні картки, дорожні чеки та банківські рахунки;
- послуги надання гарантій та поручительства;
- участь в емісії цінних паперів, в тому числі андеррайтинг і розміщення через посередників та надання послуг щодо такого випуску;
- брокерські послуги на грошовому ринку;
- управління активами, колективне управління інвестиціями, пенсійним фондом, опікунське зберігання, депозитарні та трастові послуги;
- розрахунково-клірингові послуги щодо фінансових активів;
- надання та передача фінансової інформації, обробка фінансових даних постачальників інших фінансових послуг;
- консультативні, посередницькі та інші допоміжні фінансові послуги по всіх вищезазначених видах діяльності.

Функціонування світового ринку банківських послуг має свої особливості, серед яких варто виділити

[23, с. 24-25]: тісне поєднання державного і ринкового регулювання з метою підтримки його стабільності; регулювання і регламентація відносин на ринку нормами міжнародного права і внутрішнім законодавством; прозорість інформації про стан ринку та його учасників; необмежена кількість учасників ринку; широкий асортимент і диверсифікація банківських послуг; посилення конкуренції на ринку банківських послуг між банками та небанківськими фінансово-кредитними інститутами та підвищення ролі нецінових методів конкурентної боротьби.

Від ефективного функціонування світового ринку фінансово-банківських послуг, світової банківської системи в цілому залежить розвиток світової економічної системи, а від функціонування окремого національного ринку банківських послуг та відповідної банківської системи – створення та розподіл внутрішнього валового продукту і національного доходу, регулювання грошового обігу, кредитування, фінансування та інші економічні і соціальні досягнення будь-якої країни.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, банківські послуги можуть бути визначені як сукупність різноманітних форм мобілізації й використання фондів фінансових ресурсів для здійснення кредитних, інвестиційних, депозитних та інших операцій, для фінансового забезпечення процесу виробництва, виконаних робіт і надання послуг, які здійснюються переважно на платній основі та мають відмінні риси свого функціонування. За своїм економічним змістом банківські послуги уособлюють специфічні методи прискорення обігу банківського капіталу, своєчасне його залучення в ті сфери діяльності, де в цьому відчувається найбільша потреба, переміщення банківських ресурсів із сфери вільного обігу в кредити та інвестиції. Наявність і розвиток банківських послуг зумовлені кругообігом фінансових ресурсів, що раціонально доповнюють мобілізацію й використання ресурсів в інших сферах економічної системи. Перетинаючи державні кордони, банківські послуги набувають ще більшого значення і, тим самим, стають важливим об'єктом розвитку світового ринку банківських послуг. Зростання та урізноманітнення потреб суб'єктів господарювання й населення в банківському обслуговуванні обумовлюють необхідність поглибленого аналізу особливостей розвитку сучасного ринку банківських послуг, виявлення його відповідності якісним змінам, що відбуваються в процесах соціально-економічного розвитку як глобальної економічної системи, так і окремої країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Иванов А.Н. Банковские услуги: зарубежный и российский опыт / А.Н. Иванов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 176 с.
2. Остапкович Г. Деловая активность в банковской системе: состояние и перспективы / Г. Остапкович // Банковское дело. – 2003. – № 8. – С. 2-11.
3. Матук Ж. Финансовые системы Франции и других стран. В 2 т. / Ж. Матук / Пер. с фр. Т.1 в 2кн. – М. : Финстатинформ. – 1994. – 694 с.
4. Гавальда К. Банковское право (Учреждения – Счета – Операции – Услуги) / Кристиан Гавальда, Жан Ступfle / Пер. с фр. / Под ред. В.Я. Лисняка. – М.1996. – 580 с.
5. Andrew W. Mullineux. Handbook of International Banking / Andrew W. Mullineux, Victor Murinde. Edward Elgar Publishing. – 2003. – 832 p.
6. Панова Г.С. Банковская система России. (Настольная книга банкира) / Г.С. Панова, Грязнова А.Г., Лаврушин О.И., Молчанов А.В., Тавасиев А.М., и др. – М. : ДеКА. – 1995. – 688 с.
7. Иванов А.Н. Платежные услуги американских банков / А.Н. Иванов // Деньги и кредит. – 1997. – № 9. – С. 58-64.

8. Перепечай Н.М. Маркетинг банківських послуг : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами». – Харківський державний економічний університет. – Х., 2003. – С. 14.
9. Дзюблюк О.В. Банківські операції : підручник / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль : Вид-во ТНЕУ «Економічна думка». – 2009. – 696 с.
10. Шевцова М.Ю. Ринок банківських послуг: динаміка розвитку та сегментації / М.Ю. Шевцова, Ю.О. Солодовник // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2011. – Вип. 5(2). – С. 149-155.
11. Ходаківська В.П. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник / В.П. Ходаківська, О.Д. Данілов. – Ірпінь : Академія ДПС України. – 2001. – 501 с.
12. Заверуха І.Б. Банківське право : посібник для студентів / І.Б. Заверуха. – Львів : Астролябія. – 2002. – 222 с.
13. Безклубий І.А. Співвідношення понять «банківська послуга», «банківський правочин» і «банківська операція» / І.А. Безклубий // Підприємництво, господарство і право. – К., 2004. – № 8. – С. 51-65.
14. Косова Т.Д. Банківські операції : навч. пос. / Т.Д. Косова, О.Р. Циганов. – К. : Центр учбової літератури. – 2008. – 372 с.
15. Каджаева М.Р. Банковские операции / М.Р. Каджаева, С.В. Дубровская / учеб. для студ. сред. проф. учеб. заведений. 4-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия». – 2008. – 400 с.
16. Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко : навч. посібн. – К. : Знання. – 2010. – 532 с.
17. Череп А.В. Банківські операції / А.В. Череп, О.Ф. Андросова : навч. посібник. – К. : Кондор. – 2007. – 410 с.
18. Paul S. Die theoretische Fundierung von Bankfunktionen aus der Perspektive der Institutionenökonomie / Paul S., Reckenfelderbäumer M., Süchting J. – P. 39-65.
19. Дзюблюк О.В. Про деякі напрями розвитку ринку банківських послуг в Україні / О.В. Дзюблюк // Фінанси України. – 2001. – № 1. – С. 86-91.
20. Дзюблюк О.В. Комерційні банки в умовах переходу до ринкових відносин / О.В. Дзюблюк. – Т. : Тернопіль, 2002. – 140 с.
21. Капран В.І. Банківські операції / В.І. Капран, М.С. Кривченко, О.К. Коваленко, С.І. Омельченко : навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури. – 2006. – 208 с.
22. General Agreement on Trade in Services. Annex on financial services // World Trade Organisation. – 31 p.
23. Ткачук В.О. Маркетинг у банку : навчальний посібник. – Тернопіль : «Синтез-Поліграф». – 2006. – 225 с.

УДК 339.13.017

Якубовська К.В.*студент**Миколаївського національного аграрного університету***Завірюха Н.А.***студентка**Миколаївського національного аграрного університету*

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті розглянуто проблеми формування експортного потенціалу вітчизняних аграрних підприємств. Відмічено, що на відміну від ряду областей України Миколаївщина має традиційно позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу. Було встановлено, що однією з основних задач, що стоять перед аграрною галуззю Миколаївської області, є підвищення конкурентоспроможності власної продукції. Метою реалізації стратегії розвитку експортного потенціалу аграрного сектору Миколаївської області є перетворення існуючого потенціалу в реальне зростання показників діяльності регіональної економічної системи. Обґрунтовано, що найбільш перспективним шляхом досягнення цієї мети є акумуляція існуючих та мобілізація нових джерел інвестиційних ресурсів для використання їх на розширене відтворення найбільш ефективних виробничо-господарських підкомплексів регіону, сприяння просуванню їх продукції на міжнародному ринку. Доведено, що повноправним учасником світового ринку можна стати, якщо виробництво буде стабільним, продукція – високої якості і конкурентоспроможною.

Ключові слова: аграрний сектор економіки, сільськогосподарська продукція, продовольча безпека, конкурентоспроможність, якість, урожайність, зовнішній ринок, експорт, експортний потенціал, валютні надходження.

Якубовская К.В., Завируха Н.А. ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ АГРАРНОГО СЕКТОРА НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье рассмотрены проблемы формирования экспортного потенциала отечественных аграрных предприятий. Отмечено, что в отличие от ряда областей Украины Николаевская область имеет традиционно положительное сальдо внешнеторгового баланса. Было установлено, что одной из основных задач, стоящих перед аграрной отраслью региона, является повышение конкурентоспособности собственной продукции. Целью реализации стратегии развития экспортного потенциала аграрного сектора Николаевской области является превращение существующего потенциала в реальный рост показателей деятельности региональной экономической системы. Обосновано, что наиболее перспективным путем достижения этой цели является аккумуляция существующих и мобилизация новых источников инвестиционных ресурсов для использования их на расширенное воспроизводство наиболее эффективных производственно-хозяйственных подкомплексов региона, содействие продвижению их продукции на международном рынке. Доказано, что полноправным участником мирового рынка можно стать, если производство будет стабильным, продукция – высокого качества и конкурентоспособной.

Ключевые слова: аграрный сектор экономики, сельскохозяйственная продукция, продовольственная безопасность, конкурентоспособность, качество, урожайность, внешний рынок, экспорт, экспортный потенциал, валютные поступления.

Yakubovska K.V., Zviruha N.A. FORMATION AND DEVELOPMENT OF EXPORT POTENTIAL OF THE AGRICULTURAL SECTOR ENTERPRISES MYKOLAIV REGION

In article describes the problem formation export potential of domestic agricultural enterprises. It is noted that unlike some regions of Ukraine Mykolaiv region has traditionally positive balance of trade. It was found that one of the main tasks facing the agricultural industry